

35
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ι. ΜΠΕΓΚΟΣ

Φιλολόγος

ΕΘΙΜΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ, ΒΑΠΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΓΑΜΟΥ ΣΤΑ ΔΑΡΝΑΚΟΧΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

Ἡ φράση *ἦθη καὶ ἔθιμα* ἐνός λαοῦ εἶναι συνήθης καὶ σήμερα. Τά ἔθιμα ὅμως διαφοροποιοῦνται ἀπό τά ἦθη. Ἦθη εἶναι οἱ ἀντιλήψεις, τά αἰσθήματα, οἱ νοοτροπίες, τά «πιστεύω» πού χαρακτηρίζουν μιὰ ἐποχή, ἓνα λαό. Τό ὑλιστικό π.χ. πνεῦμα σήμερα, ὁ ὑπερκαταναλωτισμός, ὁ νέος τρόπος συμπεριφορᾶς, διατροφῆς καὶ διασκέδασης τῆς νεολαίας μας χαρακτηρίζουν *τά ἦθη* τῆς ἐποχῆς μας. Ὅταν οἱ ἀντιλήψεις αὐτές πάρουν μιὰ σταθερὰ ἐπαναλαμβανόμενη τελετουργική μορφή, τότε γίνονται *ἔθιμα*.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἦθη πάντα ὑπάρχουν. Ἔθιμα ὅμως, κατὰ κανόνα, δέ δημιουργοῦνται πιά. Κι' αὐτό, γιατί τερματίστηκε ἡ κλειστή - ἀγροτική κοινωνία μέ τήν πατριαρχική ἢ διευρυμένη οἰκογένεια, πού εὐνοοῦσε τή δημιουργία καὶ τή διατήρηση ἐθίμων. Ἡ διάθεση ἐλεύθερου χρόνου καὶ ἡ συλλογική ζωή, στοιχεῖα βασικά γιά τήν παραγωγή ἐθίμου, ὑπῆρχαν κατὰ τό ἀγροτοποικεμικό στάδιο τοῦ ἀνθρώπου, τό ὁποῖο ἔληξε στή χώρα μας ἐδῶ καὶ μισό αἰῶνα. Τά ἔθιμα, οἱ παραδόσεις, μαζί μέ τή γλώσσα, τή θρησκεία καὶ τούς πατροπαράδοτους θεσμούς ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς ταυτότητας ἐνός λαοῦ καὶ ιδιαίτερα γιά μᾶς τούς Ἕλληνες ἦταν οἱ παράγοντες πού βοήθησαν τό Γένος νά συγκροτηθεῖ καὶ νά διασωθεῖ στά δύσκολα χρόνια τῆς σκλαβιάς κάτω ἀπό τόν Τοῦρκο δυνάστη.

Ἡ σημερινή πεζή καὶ ἀλλοτριωτική ἐποχή μας - ιδιαίτερα στίς πόλεις - ὄχι μόνο δέν εὐνοεῖ τή δημιουργία ἢ τή διατήρηση ἐθίμων, ἀλλά, μέ τήν τεχνολογική ἀνάπτυξη, ἔχει μετατραπεῖ σ' ἓναν πραγματικό ὁδοστρωτήρα πού τείνει νά ἰσοπεδώσει τά πάντα στό πέρασμά του.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Ν. Σερρών, γεωργοί κατὰ 60% τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ (ἀπογραφή τοῦ 1981)¹ εἶναι συντηρητικοί, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, καὶ διατηροῦν πολλά ἀπό τά πατροπαράδοτα ἔθιμα. Τά ἔθιμα, στά ὁποῖα θά ἀναφερθοῦμε στή συνέχεια, ἐπιχωριάζουν κυρίως στά λεγόμενα Δαρνακοχώρια², ἀρκετά ἀπό αὐτά, ὅμως, συναντῶνται καὶ σ' ἄλλα μέρη τοῦ Νομοῦ.

1. Σεραϊκά Χρονικά 10 (1989), σελ. 158.

2. Βλ. Ἀναστασίου Μπέγκου, Τό γλωσσικό ἰδίωμα τοῦ Ν. Σουλίου Σερρών. Σεραϊκά Χρονικά 11 (1993), σελ. 71.

Ἔθιμα τῆς Γέννησης

Ἡ γέννηση πολλῶν παιδιῶν - «ὅσα ἤθελε ὁ Θεός» - ἦταν στά Δαρνακοχώρια ὁ κανόνας. Σπάνια μιά οἰκογένεια ἔκανε κάτω ἀπό τέσσερα παιδιά, καί τό σημερινό ὀξύ δημογραφικό πρόβλημα τῆς χώρας μας ἦταν ἀνύπαρκτο.

Τό ἀγόρι, βέβαια, ἦταν ὁ κρυφός καημός τοῦ πατέρα. Εὐχή ὄλων ἦταν: «Κί μ' ἓνα πιδούδ'» (=παιδί=ἀγόρι), κατάλοιπο τῆς παλαιᾶς ἀνδροκρατούμενης κοινωνίας.

Οἱ ἔγκυες γυναῖκες δούλευαν ὡς τήν τελευταία στιγμή στό χωράφι, στά καπνά, στό «τσάκισμα», στό θέρισμα, στό ἀλώνισμα. Ἐκεῖ συχνά τίς ἔδρισκαν οἱ πόνοι τοῦ τοκετοῦ. Οἱ ἰατρικές φροντίδες ἦταν σχεδόν ἀνύπαρκτες ἀπό τίς πρακτικές μαμές τοῦ χωριού³, γι' αὐτό κι ἡ βρεφική θνησιμότητα ἦταν πολύ ὑψηλή. Δέν ὑπῆρχε οἰκογένεια πού νά μήν εἶχε χάσει 1-2 παιδιά.

Ἡ λεχώνα ἔμενε σέ ξεχωριστό δωμάτιο μέ τό μωρό της, ἐνῶ ἔξω ἀπό τήν πόρτα τοῦωματίου της ἦταν ἀπλωμένο ἓνα μεγάλο προσόψι μέ μιά καδένα πού προειδοποιούσε ὄλους ὅτι ὑπάρχει λεχώνα στό σπίτι, γιά τή σχετική ἡσυχία. Ἦταν ἄγραφος νόμος νά μήν ἐνοχλεῖ κανεῖς.

Συνήθως, ἓνας νεαρός ἀναλάμβανε τή «φρούρηση» τοῦωματίου καί δέν ἐπέτρεπε τήν εἴσοδο κανενός, ἰδιαίτερα μετά τή δύση τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀπομόνωση αὐτή κρατοῦσε 40 μέρες. Κι αὐτός ἀκόμη ὁ σύζυγος δέν πλησίαζε τήν γυναῖκα του ὄλο αὐτό τό διάστημα. Ἡ περίεργη αὐτή «καραντίνα» εἶχε τήν ἐξήγησή της. Ἦταν στοιχειώδη μέτρα ὑγιεινῆς γιά τήν προστασία τῆς λεχώνας ἀπό μολύνσεις, σέ μιά ἐποχή πού τά μαιευτήρια ἦταν ἀκόμη ἄγνωστα. Βέβαια, οἱ προλήψεις καί οἱ δεισιδαιμονίες «θωράκιζαν» τήν λεχώνα καί τό μωρό μέ ἓνα σωρό ἀλεξιτήρια τῆς βασκανίας γιά νά τούς προφυλάξουν ἀπό τό κακό μάτι. Ἔτσι, ἓνας κόκκινος φιόγκος στή ρόμπα

3. Κάθε χωριό εἶχε 1-2 πρακτικές μαμές πού διεκπεραίωναν μέ ἀρκετή ἐπιτυχία, γιά τήν ἐποχή τους, τό δύσκολο, ἀλλά καί σωτήριο στήν κυριολεξία ἔργο τους.

Στά Δαρνακοχώρια, μέχρι τά μισά τοῦ αἰώνα μας, ὀνομαστές μαμές ἦταν ἡ Τσιμούρινα, ἡ Πολυξιά, ἡ Κανάκω (στό Νέο Σούλι), ἡ Κουκούγινα (στό Ἅγιο Πνεῦμα), ἡ Νανάτοινα καί ἡ Κοκίρινα (στό Χρυσό) ἡ μπάμπω ἡ Φώτου-Λιθαρή (στήν Πεντάπολη) κ.ἄ.

Ἐντυπωσιακές, καμιά φορά, ἦταν καί οἱ προβλέψεις τους. Ἐκπληκτική, πράγματι, ἡ πρόβλεψη πρακτικῆς μαμῆς στό Νέο Σούλι, γύρω στό 1950. «Πολλά λαγούδια βλέπω ἔδω, μαρή!». Σέ λίγους μήνες ἡ γυναῖκα γέννησε τριδύμα, σπάνιο φαινόμενο γιά τήν ἐποχή.

Οἱ πρῶτες διπλωματοῦχες μαῖες διορίστηκαν στή δεκαετία τοῦ 1960-70.

τῆς λεχώνας μέ μιά σκελίδα σκόρδου, καθώς καί στή σκούφια τοῦ μωροῦ, ἓνα φλουρί, ἓνα «μάτι», ἦταν συνήθη παρελκόμενα ὡς τό σαράντισμα.

Ἐξάλλου, ἦταν χαρακτηριστικό ὅτι τά ροῦχα τοῦ μωροῦ καί τῆς λεχώνας δέν ἔπρεπε νά τά βρεῖ ἡ νύχτα· τά μάζευαν πρὶν ἀπό τό ἡλιοδασίλεμα.

Τά δῶρα ἀπό τούς συγγενεῖς ἔφταναν λίγες μέρες μετά ἀπό τή γέννηση. Ἦταν γλυκά, συνήθως «λαλαγκίτες», καί εἶχαν τό χαρακτηριστικό ὄνομα «ἐξελτικό», δηλαδή ἐξαιρετικό (δῶρο).

Σαράντα μέρες ἀπό τή γέννηση τοῦ παιδιοῦ, ἡ μητέρα πήγαινε στήν ἐκκλησία πρὶν ἀπό τόν ἑσπερινό, γιά νά σαραντίσει, κάτι πού συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Μετά τήν ἀνάγνωση τῶν δύο σχετικῶν εὐχῶν, μιά γιά τή μητέρα καί μιά γιά τό παιδί, ὁ ἱερέας ἀφήνει τό παιδί μπροστά στήν Ὁραία Πύλη. Ἡ μητέρα κάνει τρεῖς «μετάνοιες», τό παίρνει στήν ἀγκαλιά της καί ἐπιστρέφει στό σπίτι.

Ὁ θηλασμός τοῦ παιδιοῦ ἀπό τή μητέρα ἦταν παλαιότερα ὁ κανόνας. Γι' αὐτό καί τά παιδιά τότε ἦταν γερά, παρὰ τά ἀνύπαρκτα μέσα παιδικῆς ὑγιεινῆς διατροφῆς. Γιατί τό μητρικό γάλα εἶναι ἀναντικατάστατο.

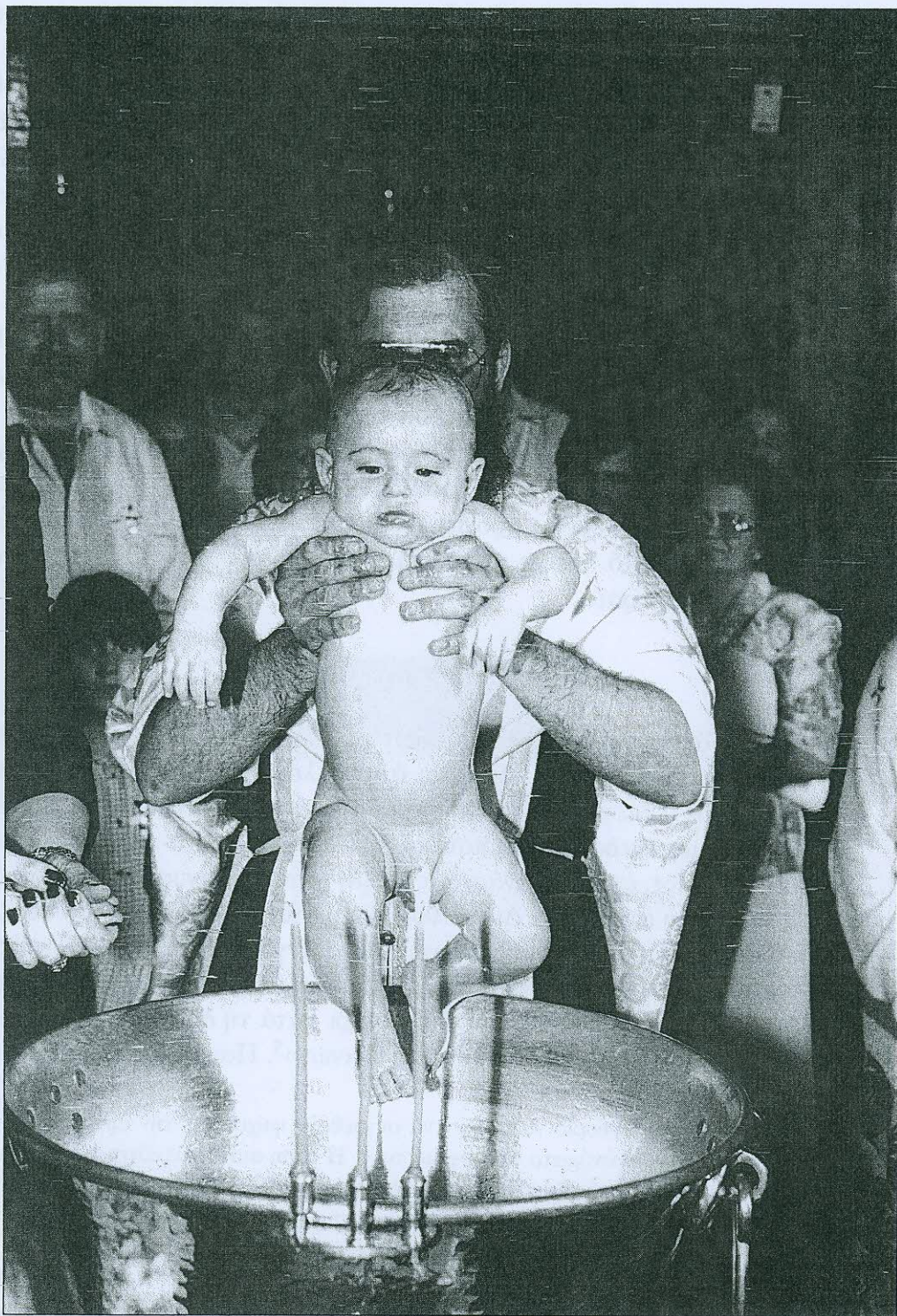
Κάποια στιγμή, ὅμως, ἔπρεπε νά γίνει καί ὁ ἀπογαλακτισμός τοῦ παιδιοῦ, νά τ' ἀποκοψοῦν, ὅπως ἔλεγαν, ἀπό τό θήλασμα. Ἐκεῖ ἡ εὐρηματικότητα ἔφτανε σέ σημεῖο νά ἐπιστρατεύεται ἀκόμη κι' ἓνα κομμάτι ἀπό δέσμα ... σκατζόχοιρου, πού ἔβαζε ἡ μητέρα πάνω στό στήθος της. Τά ἀποτελέσματα, ἀπ' ὅτι θυμᾶμαι, ἦταν θεαματικά!

Ἔθιμα τῆς Βάπτισης

Ἡ βάπτισις, τά «βαφτίσια», ὅπως τά ἔλεγαν, γίνονταν γρήγορα, συνήθως μέσα στόν πρῶτο χρόνο ἀπό τή γέννηση τοῦ παιδιοῦ. Τήν εὐθύνη τῆς βάπτισης κι ὅλων τῶν σχετικῶν ἀναλάμβανε ἡ νουνά ἢ ὁ νουνός - ἡ καλλιμάννα ἢ ὁ καλτάτας, ὅπως τούς ἔλεγαν.

Ἡ βάπτισις γινόταν πάντα Κυριακή, μετά τήν ἀπόλυση τῆς Θ. Λειτουργίας στήν κεντρική ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ ἢ σπανιότερα σέ Μοναστήρι, ὅπως σήμερα στή Βυζαντινή Μονή τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Ὁ νουνός ἢ ἡ νουνά μέ τή μαμή πήγαιναν τό παιδί στήν ἐκκλησία. Ἐκεῖ ὁ παπᾶς τελοῦσε, κατά τό γνωστό ὀρθόδοξο τελετουργικό, τό Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος. Οἱ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ παρέμεναν στό σπίτι. Ἡ νουνά ἔδινε στό παιδί ὅποιο ὄνομα ἤθελε, χωρίς νά ρωτᾶ τούς γονεῖς. Συνήθως, ὅμως, ἔδινε τό ὄνομα τοῦ παπποῦ ἢ τῆς γιαγιάς (τῶν γονιῶν τοῦ πατέρα) στό πρῶτο παιδί, ἐνῶ στό δεύτερο παιδί ἔδινε ὄνομα ἀπό τούς γονεῖς τῆς μάνας⁴.

4. Στά Δαρνακοχώρια συχνή εἶναι ἡ χρήση ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων. Τό γεγονός ἔχει τήν ἐξήγησή του. Οἱ Ἕλληνες στά δύσκολα χρόνια τῆς μακραίωνης τουρ-

Σύγχρονη βάπτιση στο βυζαντινό Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου.

Γενικά, ἐπειδή τά παιδιά ἦταν πολλά, δέν ὑπῆρχε πρόβλημα στήν ἐπιλογή τοῦ ὀνόματος.

Ὅσο ὁ ἱερέας διάβαζε στό Νάρθηκα τό Α΄ μέρος τῆς ἀκολουθίας, τά «κατηχούμενα», μικρά παιδιά, ἡλικίας 8-12 χρόνων, περίμεναν μέ ἀγωνία νά ἀκούσουν τό ὄνομα τοῦ παιδιοῦ. Δέν προλάβαινε ν' ἀποτελειώσει τό ὄνομα ἢ νουνά καί οἱ νεαροί ἔφευγαν σάν ἀστραπή ἀπό τήν ἐκκλησία γιά νά πᾶνε στό σπίτι, νά ποῦν τά «συγχαρίκια» στούς γονεῖς. Ἐκεῖ ὁ πατέρας ἔδινε χρήματα στά παιδιά - τό μεγαλύτερο, βέβαια, ποσό τό ἔπαιρνε ὁ πρῶτος - καί ἡ μητέρα κερνοῦσε γλυκά.

Κάθε φάση τῆς ζωῆς τοῦ μικροῦ παιδιοῦ γιορταζόταν δεόντως. Τόν 5ο-6ο μήνα πού ἄρχιζε νά μπουσουλάει, νά «ἀρκουδίξει», ὅπως ἔλεγαν χαρακτηριστικά, ἔκαναν τήν ἀρκουδόπιτα, ἐνῶ, ὅταν τό παιδί ἔκανε τά πρῶτα βήματα, συνήθως μέ τήν συμπλήρωση ἔτους, ὅλοι στό σπίτι ἀπολάμβαναν τήν... περπατόπιτα. Ἡ «πιρπατόπ'τα» ἦταν συνήθως χαλδᾶς ἀπό σιμιγδάλι, πού τά δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια τῆς ἀνέχειας μᾶς φαινόταν διπλά νόστιμος. Γιατί τόν παλιό ἐκεῖνο καλό καιρό ἦταν - ἢ φαίνονταν ὅτι ἦταν - ὅλα νόστιμα καί ὠραῖα.

Ἔθιμα τοῦ Γάμου

Ὁ Γάμος, ἕνα ἀπό τά ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς τελετή διατηρεῖται, αἰῶνες τώρα, ἴδιος καί ἀπαράλλαχτος. Ἀπό τά ἔθιμα ὅμως γύρω ἀπ' αὐτόν, λίγα μόνο διατηροῦνται, μερικά κοινά σ' ὅληκληρη τήν Ἑλλάδα. Εἶναι ὅμως σχεδόν πανομοιότυπα σ' ὅλα τά λεγόμενα Δαρνακοχώρια.

Ὁ Γάμος, ἀπό τά πανάρχαια ἀκόμη χρόνια, ἦταν καί εἶναι σταθμός στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου. Δύο ἄνθρωποι, μέ τίς εὐχές τῶν γονιῶν τους καί τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας, καλοῦνται «εἰς γάμου κοινωνίαν», «εἰς σάρκα μίαν», νά μοιραστοῦν τίς χαρές καί τίς λύπες τῆς ζωῆς - αὐτό συμβολίζει καί τό κρασί πού πίνουν ἀπό τό ἴδιο ποτήρι κατά τή διάρκεια τοῦ Μυστηρίου-, νά κάνουν παιδιά, νά δοῦν «τέκνα τέκνων»⁵. Παράλληλα, ἦταν καί μία δο-

κοκρατίας ἦταν φυσικό νά θέλουν νά συνδεθοῦν ψυχικά μέ τήν ἀρχαιότητα, δίνοντας ἀρχαῖα ἑλληνικά ὀνόματα στά παιδιά τους. Ἡ τάση αὐτή, γενικότερα, ἐκφράζεται μέσα ἀπό τά κείμενα τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ. Τό ἔθνος πού μόλις ἀφυπνίζεται, εἶναι φυσικό καί ἀναμενόμενο νά θέλει νά στηριχθεῖ στήν κλασική του κληρονομιά. Σωκράτης, Σοφοκλῆς, Ἀριστοτέλης, Θεμιστοκλῆς, Τιμολέων εἶναι ὀνόματα πού συναντιῶνται στά Δαρνακοχώρια.

5. Ὁ γάμος καί ἡ ἀπόκτηση παιδιῶν καταξίωνε τή γυναῖκα καί ἔτσι ἔδειχνε τήν ἀξία της. «Παντρευτοῦς καί γαστριωθοῦς, νά δῶ τή λεβεντιά σ'», λέει μιά παροιμία στό Νέο Σοῦλι...

Τά σινιά (φωτογρ. τοῦ 1961).

Ἡ μεταφορά τῆς προίκας μέ κάρο (ἐφθαρμένη φωτογρ. τοῦ 1950).

κιμασία γιά ὄλους, μέ ταλαιπωρίες καί ἔξοδα. «Ἄν δέν παντρέψεις κι ἄν δέν χτίσεις, δέν ξέρεις τί θά πεῖ ταλαιπωρία», λέγεται χαρακτηριστικά μέχρι σήμερα. Οἱ δυσκολίες μεγάλωναν, ἄν ανάμεσα στά ἄλλα, ἔμενε ἡ νύφη ἔγκυος, κατά τό «ὄλα τοῦ γάμου δύσκολα κι ἡ νύφη γκαστρομένη»!

Τόσο κατά τήν ἀρχαιότητα ὅσο καί κατά τά νεώτερα χριστιανικά χρόνια, μέχρι τά μέσα τοῦ αἰώνα μας, τόν πρῶτο λόγο γιά τό γάμο τόν εἶχαν συνήθως οἱ γονεῖς. Στίς παλιότερες μάλιστα, καθαρά ἀνδροκρατούμενες, κοινωνίες τό λόγο εἶχε ὁ πατέρας. Τά παιδιά, ἐξάλλου, δέν εἶχαν καί πολλές εὐκαιρίες νά γνωριστοῦν, ὅπως συμβαίνει σήμερα. Ὁ νέος γνώριζε τή μέλλουσα σύζυγό του εἴτε στήν ἐκκλησία εἴτε σέ κανένα πανηγύρι, ἢ στά νεώτερα χρόνια, μετά τόν πόλεμο, στό «νυφοπάζαρο», στή βόλτα τοῦ χωριοῦ!

Ὁ γάμος, κατά κανόνα, γινόταν σέ μικρή ἡλικία, 16-17 ἐτῶν. Πρίν ἀπό τό γάμο γινόταν ὁ ἀνεπίσημος ἀρραβῶνας. Ὅταν «ταίριαζαν» τά παιδιά καί συμφωνοῦσαν γιά νά παντρευτοῦν καί ἀνακοίνωναν τά σχέδιά τους στούς γονεῖς, ἀρχίζαν οἱ συζητήσεις γιά τήν κοινωνική καί οικονομική κατάσταση τῶν δύο οικογενειῶν, τήν τυχόν συγγένεια, πού μποροῦσε νά ματαιώσει τό γάμο καί στή συνέχεια πήγαινε ὁ προξενητής ἀπό τό σπίτι τοῦ γαμπροῦ γιά νά συζητήσει μέ τόν πατέρα τῆς νύφης τίς λεπτομέρειες. Δέν ἦταν ὁμως σπάνιο καί το «κλέψιμο τῆς νύφης», ὅταν οἱ δύο νέοι συναντοῦσαν ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια. Σχετική εἶναι ἡ παροιμία «ἄν θέλει ἡ νύφη κι ὁ γαμπρός, τύφλα νά ἔχει ὁ πεθερός!». Ἄν τό κορίτσι κι οἱ γονεῖς του δέχονταν τήν πρόταση, ὁ προξενητής τήν ἄλλη μέρα ἔπαιρνε δῶρο ἀπό τό «παλικάρι» (ἔτσι ἔλεγαν τόν νέο στά Δαρνακοχώρια) καί τό πήγαινε στό κορίτσι, καί δῶρο ἀπό τό κορίτσι πού τό πήγαινε στό παλικάρι. Τά δῶρα αὐτά τά ὀνόμαζαν «σμάδια», δηλ. σημάδια, καί ἦταν ἡ συμφωνία γιά τόν ἀρραβῶνα. Συνήθως, ἦταν ἓνα μαντήλι κεντημένο ἢ κάλτσες, τά γνωστά ὡς «τσουράπια». Ὅταν κάποιος ἀπό τούς δύο ἤθελε νά διαλύσει τόν ἀρραβῶνα, ἐπέστρεφε τό «σμάδ'», τό δῶρο.

Στούς ἀρραβῶνες - στήν «ἀρραβῶνα», ὅπως ἔλεγαν χαρακτηριστικά-εἶχαν σημασία οἱ φάσεις τῆς σελήνης, τό φεγγάρι ἔπρεπε νά εἶναι στή γέμιση.

Στούς ἐπίσημους ἀρραβῶνες τό σοῖ τοῦ γαμπροῦ πήγαινε τά «σ'νιά», ἓνα ἔθιμο πού συνηθίζεται καί σήμερα. Τά σ'νιά⁶ εἶναι πανέρια γεμάτα δῶρα γιά τή νύφη. Τά δῶρα συνοδεύονταν ἀπαραιτήτως καί ἀπό ἓνα ψάρι γεμιστό στό φούρνο - κατά κανόνα γριβάδι. Μέσα στά σ'νιά, ανάμεσα στά ἄλλα δῶρα, ἦταν καί τό δαχτυλίδι τῆς νύφης.

6. Τό σ'νιά εἶναι ἡ ἀρχαιοελληνική λέξη σινίον = δίσκος, κόσκινο. Ἡ γλώσσα τῶν Δαρνακοχωριῶν εἶναι πλούσια σέ λέξεις τῆς ἀρχαίας. Παράβαλε σχετικά Ἄν. Μπέγκου, Τό γλωσσικό ἰδίωμα τοῦ Ν. Σουλίου Σερρών, ὅπ., σελ. 71-79.

Ἡ πρόσκληση τῶν συγγενῶν στό γάμο γινόταν τήν Παρασκευή ἀπό τή νύφη καί τό Σάββατο ἀπό τό γαμπρό. Οἱ προσκλήσεις δέν ἦταν γραπτές, ὅπως εἶναι σήμερα. Δυό-τρία παιδιά γύριζαν τό βράδυ, χτυποῦσαν τίς πόρτες τῶν συγγενῶν καί ἔδιναν ἓνα μῆλο, λέγοντας χαρακτηριστικά τήν ἔκφραση-πρόσκληση: «*Νά'στι (νά'εἴστε) καλεσμέν' στοῦ τάδε τό γάμο*». Παλιότερα, στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας, ἀντί γιά μῆλο, ἔδιναν 3 γαρίφαλα, μπαχαρικά. Ὁ γάμος γινόταν πάντα Κυριακή –ἐκτός ἀπό ἐξαιρετικές περιπτώσεις– καί τόν ἔλεγαν *Χαρά*, γιὰτί ὅλο τό χωριό, κατά κάποιον τρόπο, χαιρόταν. Χαιρόταν ὁ νέος καί ἡ νέα πού ἐπρόκειτο νά παντρευτοῦν. Χαίρονταν οἱ γονεῖς τους, οἱ συγγενεῖς τους καί ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ. Ὅλοι χαιρόταν, διότι θά φοροῦσαν τά καλά τους, θά ἔτρωγαν ἐκλεκτά φαγητά –πού τά στεροῦνταν τίς ἄλλες μέρες– θά ἔπιναν ρακί, θά τραγουδοῦσαν καί προπαντός, θά χόρευαν μέ νταούλια καί ζουρνάδες ἢ μέ ἀκορντεόν.

Τά προικιά ἀπλώνονταν στό σπίτι τῆς νύφης ἀπό τήν Παρασκευή. Ἡ νύφη ἔβγαζε τήν προίκα ἀπό τά σεντούκια, τά κιλίμια, τά σεντόνια, τά μαντήλια, τά τραπεζομάντηλα, τά πλεκτά, τά τσιουράπια, τά κεντήματα καί ἄλλα εἶδη τοῦ ἐμπορίου καί τά ἄπλωνε στά δωμάτια καί στό «*τσιαρντάκι*».

Τήν Κυριακή, μετά τήν ἐκκλησία, ὅλο τό χωριό περνοῦσε γιά νά θαυμάσει τά ἐκθέματα. Νέα παιδιά, ἀγόρια καί κορίτσια, –οἱ *ύπηρέτες*– μ' ἓνα μαντήλι στό βραχίονα, κερνοῦσαν τόν κόσμο λουκούμι ἢ ρακί. Ὁ ἐπικεφαλῆς ὅλης αὐτῆς τῆς διαδικασίας τοῦ γάμου ὀνομαζόταν «*πυρουχτής*».

Ἐν τῷ μεταξύ, στά ὑπόστεγα τῆς αὐλῆς, στό φοῦρνο, ἐτοιμάζονταν τά φαγητά σέ καζάνια, πάνω σέ φωτιά πού ἀναδαν μέ καυσόξυλα γιά τό φαγοπότι, πού συνήθως κρατοῦσε ὡς τίς βραδυνές ὥρες τῆς Κυριακῆς.

Κατά τό μεσημέρι, ἀντιπροσωπεῖα τοῦ γαμπροῦ, μέ ἐπικεφαλῆς τόν κουμπάρο, ἐρχόταν γιά νά παραλάβει τήν προίκα. Πιά νά παραδοθεῖ ὅμως ἡ προίκα, ἔπρεπε πρῶτα ὁ κουμπάρος νά τάξει ἓνα δῶρο πού κάποτε ἦταν ἓνας πετεινός κι' ἀργότερα ἐξελίχθηκε σέ ἓνα σεβαστό χρηματικό ποσό.

Ἡ μεταφορά τῆς προίκας γινόταν μέ ἄλογα, ἀργότερα μέ κάρρα πού ἔσερναν περήφανα ἄλογα, κατάλληλα στολισμένα μέ ἄσπρα μαντήλια στά αὐτιά.

Τό ἀπόγευμα γινόταν τό ντύσιμο τῆς νύφης, πού ἦταν πραγματική ἱεροτελεστία. Τό ἔργο τό ἀναλάμβαναν μέ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια καί φροντίδα φίλες τῆς νύφης πού ζοῦσαν καί οἱ δύο τους γονεῖς. Τελευταῖα τῆς φοροῦσαν τά «*τέλια*». Τά «*τέλια*» ἦταν ἓνα εἶδος πέπλου πού ἦταν καμωμένο μέ πολύ λεπτές χρυσές συρμάτινες κλωστές, πού κάλυπταν τό πρόσωπο τῆς νύφης, χωρίς ὅμως νά τήν ἐμποδίζουν νά βλέπει.

Ἐτοιμη τώρα, στολισμένη, ὄρθια μπροστά σ' ἓνα μάλινο σεντόνι πού σκεπάζει τόν τοῖχο, –τό λεγόμενο *νυφοστόλι*– δέχεται τίς εὐχές καί τά δῶρα τῶν συγγενῶν της, συνήθως χαρτονομίσματα –παλιότερα καί λίρες ἢ ντοῦμπλες– πού τά καρφισώνουν μπροστά στό στήθος της, ἀφοῦ ἡ νύφη κάνει τίς ἀπαραίτητες «*μετάνοιες*».

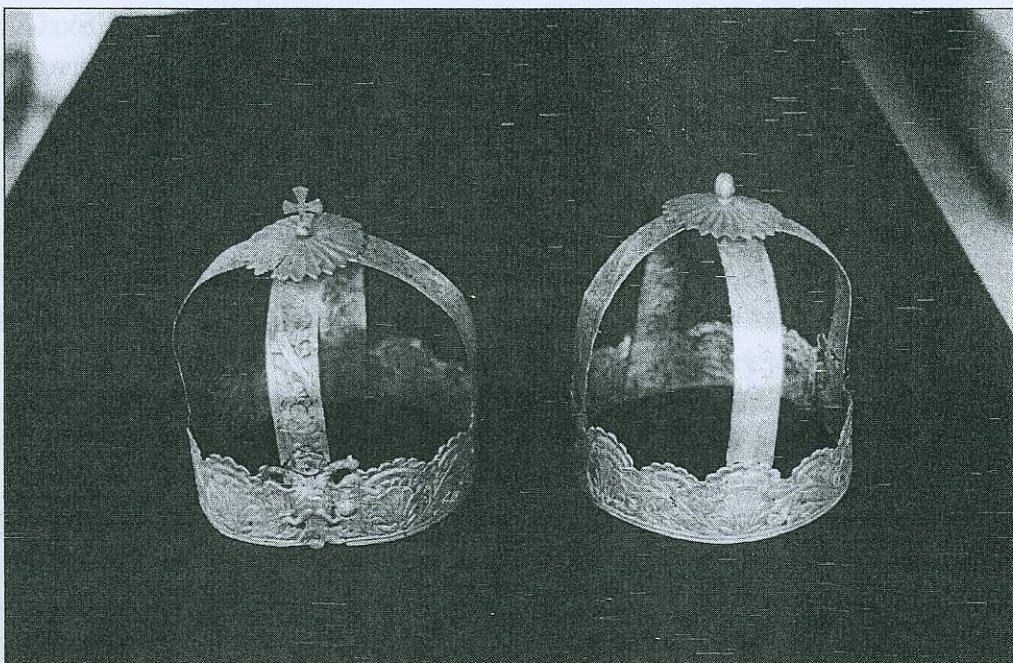
Ἡ ὥρα περνᾷ. Πλησιάζει ἡ στιγμή νά ξεκινήσουν γιά τήν ἐκκλησία. Σέ λίγο φτάνει στό σπίτι τῆς νύφης ὁ γαμπρός μέ τόν κουμπάρο καί οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ. Προηγοῦνται τά ὄργανα, νταούλια καί ζουρνάδες. Καί ἐνῶ οἱ συγγενεῖς παραμένουν κάτω στήν αὐλή, ὁ γαμπρός μέ τόν κουμπάρο ἀνεβαίνουν γιά νά πάρουν τή νύφη. Βρίσκουν ὅμως κλειστή τήν πόρτα, ἡ ὁποία ἀνοίγει μόνο ὅταν ἀκουστεῖ το «τάξιμο» τοῦ κουμπάρου. Ὁ γαμπρός μπαίνει μέσα στό δωμάτιο τῆς νύφης μέ τό δεξί καί σπάει μέ τό πόδι του ἕνα φλυτζάνι - δείγμα ἀξιοσύνης⁷. Στή συνέχεια ἡ νύφη κάνει τρεῖς «μετάνοιες» στό γαμπρό, στόν κουμπάρο, στους γονεῖς καί συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ, δέχεται καί ἀπό αὐτούς τά σχετικά δῶρα κι ἔτσι τελειώνει ἡ προγαμήλια τελετή. Ἡ νύφη ὅ,τι ἦταν νά πάρει, τό πήρε. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ παροιμία: «Ὅ,τι πάρ' ἡ νύφ' στό νυφοστόλ'».

Τώρα ὅλα εἶναι ἔτοιμα γιά τήν ἐκκλησία. Ἡ νύφη, πρῖν ἀφήσει τό σπίτι της, ἔκανε τρεῖς «μετάνοιες», ἔκανε τό σταυρό της καί κατέβαινε τά σκαλιά. Στήν ἐξώπορτα γύριζε κατά τήν ἀνατολή, ἔκανε πάλι τό σταυρό της καί ἡ γαμήλια πομπή ξεκινούσε γιά τήν ἐκκλησία. Μπροστά πήγαιναν οἱ ὀργανοπαῖκτες, ἀκολουθοῦσε ὁ γαμπρός καί ὁ κουμπάρος καί σέ μικρή ἀπόσταση, σεμνή καί χαμηλοβλεποῦσα, ἡ νύφη. Πίσω ἀκολουθοῦσε ὅλο σχεδόν τό χωριό.

Ἀναμνηστική φωτογραφία στό προαύλιο τῆς ἐκκλησίας πρῖν ἡ νύφη μπεῖ γιά τή στέψη (Νέο Σούλι, 1957).

7. Ὁ γαμπρός ἐπί μία ἐβδομάδα δέν ἔπρεπε νά δεῖ τή νύφη. Ἄν τολμοῦσε νά παραβεῖ αὐτόν τόν ἄγραφο νόμο, τόν μουτζούρωναν μέ φοῦμο ἀπό τό φοῦρνο ἢ τόν ἀλεύρωναν.

Μεταλλικά στέφανα τοῦ κεντρικοῦ ἱ.ν. τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
N. Σουλίου. Αυτό μέ τό σταυρό ἦταν τοῦ ἄνδρα.

Σύγχρονα στέφανα γάμου.

Ἡ πομπή κατέληγε στήν κεντρική ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Ἐκεῖ γινόταν τό στεφάνωμα - τό μυστήριο τοῦ Γάμου, κατά τό γνωστό ἀναλλοίωτο τυπικό τοῦ ὀρθόδοξου ἑλληνικοῦ γάμου. Τό ρύζι (γιά νά ριζώσουν) καί τά κουφέτα ἔπεφταν βροχή κατά το «Ἡσαΐα χόρευε» καί, βέβαια, δέν ξεχνουσαν καί τό ποδοπάτημα τήν ὥρα πού ὁ ψάλτης διάβαζε στόν «Ἀπόστολο» τή φράση «ἡ δέ γυνή νά φοβῆται τόν ἄνδρα»...

Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι παλιότερα τό στεφάνωμα δέ γινόταν μέ ἀγορασμένα στέφανα, ὅπως σήμερα. Ὑπῆρχαν εἰδικά μεταλλικά ἢ ἀσημένια στέφανα τῆς ἐκκλησίας - βαριά, πού ἔμοιαζαν μέ αὐτοκρατορικά διαδήματα⁸.

Ὑστερα ἀπό τήν τέλεση τοῦ Μυστηρίου, ἡ γαμήλια πομπή κατευθύνεται στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ - πάντα ἀπό δεξιό δρόμο. Στήν εἴσοδο τοῦ νέου σπιτιοῦ περιμένει ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ. Ἡ νύφη τῆς κάνει τρεῖς «μετάνοιες» καί παίρνει ἀπό τά χέρια της τρία μῆλα. Το ἓνα τό ρίχνει πρὸς τό ἐσωτερικό τοῦ σπιτιοῦ, τό ἄλλο ἀριστερά καί τό τρίτο δεξιά, σχηματίζοντας σταυρό. Ὀμηρικές μάχες δίνονταν ποιός θά ἔπιανε τό μῆλο-γούρι. Θά τό ἔβαζαν τό βράδυ κάτω ἀπό τό προσκέφαλό τους γιά νά ὄνειρευτοῦν τόν ἀγαπημένο τους. Ὑστερα τό ζευγάρι δρασκελνοῦσε τό κατώφλι καί τό ὑνί πού ἔβαζαν ἐκεῖ συμβολικά, γιά νά εἶναι γεροί καί δυνατοί σάν τό σίδηρο, ἐνῶ ἡ πεθερά κερνοῦσε στό ζευγάρι γλυκό τοῦ κουταλιοῦ. Καμιά φορά ἡ πεθερά ἔδινε στή νύφη ἓνα κουδῶρι κλωστές γιά νά τίς ξεπλέξει, γιά νά διαπιστωθεῖ ἂν ἡ νύφη διέθετε ὑπομονή! Ἐπρεπε –ιδιαίτερα ἡ νύφη– νά προσαρμοσθεῖ στό νέο σπιτικό. «*Νύφη μ', ὄχι ὅπως ἤξιρις, ἀλλά ὅπως βρῆκες*», λέει μιά σχετική παροιμία. Ἀκολουθοῦσε ὀλονύκτιο γλέντι, μέ χορούς καί τραγούδια ὡς τίς πρωινές ὥρες. Τό πιό συνηθισμένο τραγούδι ἦταν τό:

*Χαρά στά μάτια τοῦ γαμπροῦ
πού διάλεξαν τή νύφη,
τό πιό καλό κορίτσι·
Νά ζήσει ἡ νύφη κι ὁ γαμπρός,
νά ζήσουν, νά γεράσουν
καί νά ἀσπρωμαλλιάσουν...*

Μιά βδομάδα μετά τό Γάμο ἀκολουθοῦσαν τά «ἀπογυρίσματα». Τό Σάββατο ἀποβραδὶς, ἡ μάνα τοῦ γαμπροῦ ἔκανε φαγητό καί γλυκό πού τό πῆγαιναν οἱ νιόπαντροι στό σπίτι τῆς νύφης, ἐνῶ τήν ἄλλη μέρα, Κυριακή,

8. Βλ. σχετικά: *Εὐρυδίκη Ἀντζουλάτου-Ρετοῖλα*, Τά στέφανα τοῦ γάμου στή Νεώτερη Ἑλλάδα. Ἀθήνα 1980 (διδασκατορική διατριβή).

μετά τήν ἐκκλησία τό ζευγάρι ἐπισκεπτόταν τά πιό συγγενικά σπίτια, τοῦ κουμπάρου, τῶν θείων, δίνοντας σχετικά δῶρα.

Ἐδῶ τυπικά οἱ γιορτές ἔπαιρναν τέλος. Τώρα ἄρχιζαν οἱ δουλειές καί οἱ εὐθύνες, ἰδιαίτερα γιά τή νύφη, πού ἔπρεπε νά προσαρμοσθεῖ στήν καινούργια πραγματικότητα. Μιά παροιμία, πού διατηρεῖται ἀκόμη στό Νέο Σούλι, προσγείωνε τή νύφη στή δύσκολη ζωή πού τήν περιέμενε: «Μπίτσαν (τελείωσαν) νύφη μ' οἱ γιορτές. Νά τό πλαστήρ' (ὁ πλάστης), νά κι' ὁ κόπανους!» Τώρα ὅλο τό χωριό καί ἰδιαίτερα οἱ νιόπαντροι περιέμεναν τήν ἀφιξη τοῦ πρώτου παιδιοῦ.

Μέχρι τή δεκαετία τοῦ '60 τά νιόπαντρα ζευγάρια ἔμεναν κατά κανόνα μαζί μέ τούς γονεῖς τοῦ γαμπροῦ, σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῆς πατριαρχικῆς οἰκογένειας. Σιγά-σιγά ὅμως καί ἐξαιτίας τῶν τριῶν, πού ἦταν φυσικό καί ἀναμενόμενο νά ἀναφύονται σέ τέτοιες περιπτώσεις, καί στά Δαρνακοχώρια ἄρχισε νά ἐπικρατεῖ ἡ πυρηνική οἰκογένεια καί, κατά συνέπεια, ἡ δημιουργία νέου σπιτικοῦ.

Παλαιότερα, στήν κλειστή κοινωνία, οἱ γάμοι ἦταν συνήθως καθαρῆ ὑπόθεση μεταξύ τῶν νέων τοῦ χωριοῦ. Σπάνια γινόταν «ἐξαγωγή» ἢ «εἰσαγωγή» γαμπροῦ ἢ νύφης. Σήμερα, μέ τήν ἐκμηδένιση τῶν ἀποστάσεων, τά Δαρνακοχώρια τείνουν νά γίνουν ἓνα μεγάλο χωριό. Τό σχέδιο «Καποδιστριας», μέ τήν ὑποχρεωτική ἔνταξη καί ἐνοποίηση ὁμόρων χωριῶν σέ Δήμους, κινεῖται καί πρὸς αὐτήν τήν κατεύθυνση.